

בבא מציעא ל"א

מביאה הגמרא ששנינו בברייתא, מצא טלית וקרדום באסרטיא, דרך כבושה לרבים, ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה. טלית בצד גדר, קרדום בצד גדר ופרה רועה בין הכרמים⁴²⁰ אין זו אבידה. שלשה ימים זה אחר זה הרי זו אבידה. ראה מים ששוטפים ובאים לתוך שדה חברו הרי זה גודר בפניהם.

רבא א"ל כל אבדת אחיך" אמר רבא, הכתוב "לְכֹל אֲבֵדַת אָחִיךָ" בא לרבות, שחייבים להשיב גם אבדת קרקע. אמר לו רב חנניה, לרבות אבדת קרקע

יש תנא שמסייע לדבריו. ששנינו בברייתא, ראה מים שוטפים ובאים הרי זה גודר בפניהם. אמר לו רבא, שמכאן אין ראה שיש חיוב השבה באבדת קרקע, שמדובר כשיש בשדה עומרים. וגם אם הברייתא סוברת שאין חייב בהשבת אבדת קרקע, הוא חייב לעצור בפני המים כדי שלא ישטפו את העומרים. והחידוש הוא, שמדובר כשהעומרים צריכים לקרקע, ולא אומרים שהם כגופה של הקרקע.

מהרישא נראה שרצה בדרך ורועה בכרמים הגמרא שואלת שלכאורה יש סתירה בגופה ה"ז אבדה ומהסיפא שאינה אבדה של המשנה. ברישא אומרת המשנה, מצא

חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה. משמע שמשום שהם רועים בדרך אינה אבידה, כיון שיש שני דברים לטובה האחד שהיא רועה ואינה רצה, ועוד שאפילו אם היא רצה בדרך אינה נחבלת. אבל אם פרה רצה בדרך או רועה בין הכרמים היא אבידה, כיון שהיא רצה בדרך או שרועה בין הכרמים והיא עלולה לקבל חבלות מן הגפנים. והסיפא אומרת, חמור וכליו הפוכין ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה. מפני שישנם שתי סיבות לומר שהיא אבידה, כיון שהיא רצה וכיון שהיא בכרמים. אבל משמע שפרה שרצה בדרך או רועה בין הכרמים שיש רק דבר אחד לריעותא, אינה אבידה?

אביי אמר "יגיד עליו רעו" אמר אביי, "יגיד עליו רעו" התנא אומר שפרה רועה בדרך אינה אבידה, והוא הדין לרועה בין הכרמים. פרה

רצה בין הכרמים היא אבידה, והוא הדין רצה בדרך. ואמר לו רבא אם אומרים "יגיד עליו רעו" התנא היה צריך לומר את הקל ונדע את החמור בכל שכן. פרה רצה בדרך היא אבידה, וכל שכן רצה בין הכרמים. רועה בין הכרמים אינה אבידה, וכל שכן רועה בדרך?

רבא אמר כאן כשפניה כלפי העיר כאן לצד אחר כאן באבידת גופה כאן באבידת קרקע שכשהפרה רצה כשפניה כלפי העיר אינה

אבידה, וכשהיא רצה כלפי חוץ היא אבידה. מרועה על רועה לא קשה. התנא

420 ברי"ף ושאר פוסקים הגרסא בין העשבים. הגהות הגר"א.

אומר רועה בדרך אינה אבידה, אבל אם היא רועה בין הכרמים חייב להוציאה משום אבידת קרקע, כדי שלא תגרום לכרמים נזק. והתנא אומר רצה בין הכרמים משום אבידת גופה. וחייב להוציאה משום אבידת גופה, שמא תקבל חבלות מן הגפנים. אבל כשהפרה רועה בין הכרמים לא יגרם נזק לגופה. ושואלת הגמרא הרי חייב להוציאה כדי שלא תזיק לקרקע? אומרת הגמרא, מדובר בקרקע של כותי. שואלת הגמרא, הרי הכותים יהרגו אותה? עונה הגמרא, שהוא במקום שהכותים מתרים בבעל הבהמה לפני שממיתים אותה, ואין לחשוש שהתרו בו כיון שאם כן היא אבידה מדעת.

למדנו במשנה, שחייב השבת אבידה הוא אפילו אם החזירה וברחה החזירה וברחה אפ' ד' וה' פעמים. שאל אותנו תלמיד את רבא, אולי נלמד מהכתוב "הִשָּׁב" פעם אחת ומהכתוב "תְּשִׁיבִים" שתי פעמים? אמר לו רבא, שמהכתוב "הִשָּׁב" משמע אפילו מאה פעמים. ומהכתוב "תְּשִׁיבִים" לומדים שישב לא רק לביתו, אלא אפילו לגינתו ולחורבתו. שואלת הגמרא, אם האבידה נשמרת הדבר פשוט? עונה הגמרא, שהחידוש הוא שאין צריכים דעת בעלים. כרבי אלעזר שאמר, הכל צריכים דעת הבעלים, חוץ מהשבת אבידה. שהתורה ריבתה השבות הרבה בכתוב "הִשָּׁב תְּשִׁיבִים".

שאלה אפ' מאה פעמים תשלח ונלמד מהמלה "שִׁלַּח" שחייב לשלח פעם אחת, ומהמלה "תְּשִׁלַּח" שחייב לשלח שתי פעמים, ומדוע חייב לשלח אפילו מאה פעמים? מפני שמהכתוב "שִׁלַּח" משמע אפילו מאה פעמים. ומהכתוב "תְּשִׁלַּח" לומדים שחייב לשלח את האם ואסור לקחת אם על בנים. לא רק כשצריך את הצפור לדבר הרשות, לאכילה. אלא גם כשצריך אותה לדבר מצוה, לטהרת מצורע.

שאל אותנו תלמיד את רבא, ושנלמד בכתוב "הוֹכִיחַ תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ" מהכתוב "הוֹכִיחַ" שחייב להוכיח פעם אחת. ומהכתוב "תוֹכִיחַ" שתי פעמים? אמר לו רבא, שמהכתוב "הוֹכִיחַ" משמע אפילו מאה פעמים, ומהכתוב "תוֹכִיחַ" לומדים שאפילו התלמיד לרב. ובכתוב: "עֲזֹב תְּעֹזֵב עִמּוֹ" לא אומרים "עֲזֹב" פעם אחת "תְּעֹזֵב" שתי פעמים. מפני שמהכתוב "עֲזֹב" משמע אפילו מאה פעמים, ומהכתוב "תְּעֹזֵב" לומדים אפילו אין בעליו עמו. ובכתוב "הִקָּם תִּקָּם עִמּוֹ" לא אומרים "הִקָּם" פעם אחת "תִּקָּם" שתי פעמים. מפני שמהכתוב "הִקָּם" משמע אפילו מאה פעמים, ומהכתוב "תִּקָּם" לומדים אפילו אין בעליו עמו.

צריך את הכתוב בפריקה בחנם ובטעינה שאין בה צער בע"ח ולר"ש לא מסיימי קראי כן בפסוקים גם לעניין בפריקה וגם

בטעינה⁴²¹. מפני שבפריקה יש צער בעלי חיים, ויש חסרון כיס. אבל בטעינה אין לא צער בעלי חיים, ולא חסרון כיס. וגם פריקה משום שחייב לטעון רק בשכר וחייב לפרוק בחנם. ולרבי שמעון שאומר שגם טעינה בחנם, צריכים את שני הכתובים, מפני שבכתובים לא משמע איזה מהם הוא בפריקה ואיזה בטעינה⁴²². ואם היה כתוב אחד מהם היינו אומרים שהוא בפריקה.

גם בשני אלו שהבעלים עמו וגם באבדה שואלת הגמרא, למה צריך לכתוב גם את שני שאין בה צער לבהמה

משום ממון ישראל? מתרצת הגמרא, מפני שבפריקה וטעינה יש גם צער של הבעלים, שעומד שם ואינו יכול לפרוק ולטעון לבד, וגם צער של הבהמה. אבל באבידה, יש רק צער של הבעלים. ואם היה כתוב רק בהשבת אבידה ולא בפריקה וטעינה, היינו אומרים שבאבידה חייבים משום שהבעלים אינו נמצא, ואינו יכול לטרוח בהשבתה. אבל בפריקה וטעינה שהבעלים נמצא עמו, אין חייבים לפרוק ולטעון עמו⁴²³.

ובכתוב: "מות יומת המכה", לומדים מהכתוב "מות יומת" שאם אין אתה יכול להמית את הרוצח במיתה הכתובה בו, מיתת סייף⁴²⁴ אתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו.

ובכתוב בעיר הנידחת: "הכה תכה את ישיבי העיר". לומדים מהכתוב "הכה תכה" שאם אין אתה יכול להמיתם במיתה הכתובה בהם, אתה רשאי להמיתם בכל מיתה שאתה יכול להמיתם.

ובכתוב: "השב תשיב לו את העבוט", לומדים מהכתוב "השב תשיב" שחייב להשיב את העבוט לא רק במשכנו ברשות בית דין, אלא גם במשכנו שלא ברשות בית דין.

ובכתוב: "אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו" לומדים מהכתוב "חבל תחבל" שחייב להשיב לא רק במשכנו ברשות בית דין, אלא גם במשכנו שלא ברשות בית דין. וצריכים את שני פסוקים אלה, אחד לכסות יום, ואחד לכסות לילה.

421 אין לפרש למה כתוב את כל הכתוב בפריקה ואת הכתוב בטעינה. שהרי משמע מהגמרא לקמן שלומדים שטעינה היא בשכר משום שנכתב פריקה. אלא הקשו למה הריבוי שלומדים ממנו אין בעליו עמו גם בפריקה וגם בטעינה.

422 התוס' מקשה הרי לקמן משמע שהפסוק של "נופלים בדרך, אינו ברור אבל הפסוק "רובץ תחת משאו" הוא הודאי בפריקה. וכששניהם נכתבו גם לר"ש נופלים בדרך הוא בפריקה. וי"ל שגם הכתוב "רובץ תחת משאו" לא ברור במה הוא. מפני שאפשר להעמידו בטעינה שע"י שאין אנשים רבים בטעינה המשקל יכביד על הבהמה והיא תרובץ תחתיה. תוס'.

423 ואע"ג שאמרנו לעיל שלומדים מ"תעווב" אפ' אין בעליו עמו. הוא כשהבעלים הוא זקן או חולה ואינו יכול לעזור. אבל הוא יכול לשכור פועלים. תוס'.

424 כגון שהוא בורח בספינה ואפשר לירות בו חץ או להטביעה. רש"י.

ומהכתוב : "פֶּתַח תְּפִתַּח", לומדים שלא רק לעניי עירך, אלא גם לעניי עיר אחרת. ולומדים מהכתוב : "נְתוֹן תִּתֵּן לוֹ" שלא רק במתנה מרובה אלא גם במתנה מועטת.

ומהכתוב בהענקה : "הֶעֱנִיק תִּעְנִיק לוֹ" לומדים שמעניקים לו לא רק כשהבית נתברך בגללו, אלא אפילו אם הבית לא התברך בגללו. ולרבי אלעזר בן עזריה שאומר שחייבים להעניק רק כשהבית נתברך בגללו, אין יתור בכתוב: "הֶעֱנִיק תִּעְנִיק" משום שהתורה דיברה בלשון בני אדם.

התורה אומרת "וְהֶעֱבַט תִּעְבִּיטְנוּ" שיש מצוה להלוות לחברו לא רק אם אין לו ואינו רוצה להתפרנס במתנה. אלא גם אם יש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו. ילוננו ויפרע ממנו לאחר מיתה. ולרבי שמעון שאומר שאם יש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו אין נזקקים לו. כתוב "וְהֶעֱבַט תִּעְבִּיטְנוּ" משום שדיברה תורה בלשון בני אדם⁴²⁵.

נותן שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה
למדנו במשנה שאם המוצא הפסיד סלע בהתעסקות בהשבת האבידה, לא יאמר תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל. שואלת הגמרא, מהו כפועל בטל, הרי אינו בטל אלא הוא טורח בהשבת האבידה? אמר אביי, שנותן את שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה שבטל ממנה. כמה אדם רוצה לקבל כדי לפחות משכרו ולהתבטל מהמלאכה הכבדה שהוא עושה, כדי לעסוק במלאכה קלה כזו⁴²⁶.

425 אבל בכל הדרשות הקודמות לא אמרו כך מפני שדוקא בשני אלו אומרים דיברה תורה בלשון בני אדם משום שהכתובעים מוכיחים. באחד כתוב "די מחסורו אשר יחסר" ובאחד כתוב "אשר ברכך". וכן לקמן בפ' השואל ד' צ"ד ע"ב מפני שלשון גניבה משמע גניבה ולא אבידה. תוס'.

426 לפי כובד המלאכה וגודל השכר. יש מלאכה שיש בה טרחה רבה ושכר מועט ויש שיש בה טרחה קלה ושכר רב. רש"י.

